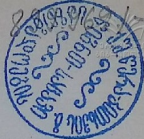

FS

2905

1

გ ი მ რ ა ზ ი მ ა ზ ა ზ ა ზ ა .

„ჯ ა ბ ა ჯ ა ი ა ნ ი“

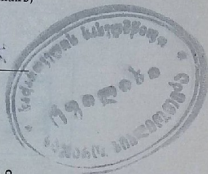
მთხრობა ლექსად

Г. Гвазავა

(«ДЖАБА ДЖАИАНИ»)

(Повесть въ стихахъ)

1467
2

თ ბ ი ლ ი ს ი

სტამბა ექვთიმე ივ. სულაძისა

1 8 9 7

026068 154005

026068 154005

Дозволено цензурою. Тифлисъ 16 декабря
1896 года.

FS

2905

1

82g. (17x11), {9.ч.7}.

ჯაბა ჯაიანი.

ხმა პირველი.

გიგონებ და—კვლავ ისევ ხალისით
ჩემს მწარე მიზანს ვემსახურები.

იკიკი

I

ცხოვრობდა ჯაბა... მისი წარსული
წარსულად დაჭრეს, არ შეეცხები;
არც მას, სად იყო დაბადებული,
არც მას, რამდენი ჭეჟდა გლეხები;
ცხოვრობდა იგი, ჟერ ახალგაზდა,
სსკა და სსკა გრძნობა ჭელავდა მასში,
ქალების კოცნით აუღამაზდა
ღამაზ ტუჩებსე შავი უღვასში,
და ცრემლის ღვარი სდიოდა ხშირად
ნანგრეუბშია, არაგვის პირად.

II

 რძოლას ჭნატრობდა—და ცხოვრებაჲ
 შეუერა იმას ფეხი და სელი,
 ლხენას ჭნატრობდა—და ჩაუშსამა
 მანვე მას გრძნობა გადაუშლელი,
 ძმობას ეძებდა და ძმობის წილად
 მტრობა და შური აღმოაჩინა,—
 და ცრემლი ქლეკა იმან გულ-ჩვილად,
 გული გულია, არ არის რკინა,
 და უკავილივით იგიცა ჭკნება,
 თუ სხივი ლხენის არ ეფინება.

III

 უბლი მაღალი, ნაოჭიანი,
 ლამაზს სახესე თაღად დადგმული,
 ამბობდა, რომ ეს ადამიანი
 იყო დიდი ხნით გულ-დადაგული;
 მაშინაც სშირად, როდესაც ჭაბა
 წერწეტა წელსა სელსა უხეკდა
 და მის მუხლებზე ძვირფასი კაბა
 თავის ნაკერებს ჩამოარსეკდა,
 სშირად მაშინაც, ამ ლხენის წამსა,
 სეკდა გაჭკრავდა იმის წამწამსა.

IV

რა ქმნდა გულში, რაგვარი დარდი
ქმნიდა იმას—არვინ იცოდა.
სწივად, როდესაც საამოდ ჰკრთოდა
ღრუბლის ნაჭრებით ცისა ლაყვარდი,
და შორს მთიანსა არე-მარესა
გულ-დამძტობარი ეფინა სსივი
და ცის სივრცეში დინჯად არწივი
ზედ იჭტოვდა კლდესა და ღრესა,
ჩემსა ჟაიანს, შორს მიმავალს,
მინდვრად გლეხები მოჰკრავენ თვალსა.

V

ადადიოდა ცხენით შორს კლდესა
და მერე სეკში იმალებოდა,
და იქ ნახული წინარე დღესა,
შემდეგს—ქალაქში გამოჩნდებოდა.
ვიწრო შეუკაში ეჭირა ბინა,
ფანჯრიდან ღამით სანთელი ჰკრთოდა,
და რაც ჰხდებოდა შიგნით მაშინა,
იგი დარჩება საიდუმლოდა:
მას ვერ დაჰსატავს ვეროდეს, მგონი,
ამ მოთხრობისა მკრთალი სტრიქონი.

VI

ლხენისა დროსაც, როდესაც ტაში
 შორს გაისმოდა აღელვებული,
 ჟაბას არ ქსურდა სმა და თამაში,
 მდუმარედ იჟდა, უწუხდა გული;
 მაგრამ ზოგჯერა აღფრთოვანებული
 მოულოდნელის რადიჭა ძალით,
 წამისა წინედ დადუმებული,
 ასლა ბრწეინკალე ციურის ალით,
 თვით აიღებდა დაირას — და სმით
 დაამღერებდა გულის დამდაგით:

„თურმე მტკერი, სამწუხაროდ,
 ჩვენ გეჭონია გონებაში, —
 და რა გვიჭირს — დრო ვატარეთ...
 უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

წარსული ქვივს მიწის ქვევით,
 სხივი არ ჭიანს მომაკალში, —
 და ჩვენ ღვინოს შეგეძრევით...
 უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

რაღად გვინდა ცოდნა მისი,
 რაც რომ ქსდება ქვეყანაში,
 როცა გაჭქრა სინიდაისი?...
 უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

ამბობენ, რომ ვიდუშებით,
ხალხი იღრჩვის ცრემლის ტბაში,—
და ჩვენ ვსტკებებით ტკბილის სმებით...
უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

სასაფლაოდ იქცა გული,
იმედები ჩაკედნენ მაში,—
და კიძასი მხიარული:
უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

რა გუეოთ, რომ ცრემლი ცხელი
მომდის—სტკივა დაირაში,—
მას დაჭყაჩაყს ღამე ბნელი...
უმაწვილებო, ტაში-ტაში!

VII

მალაქს ეძინა ამ დროსა ტკბილად,
ბნელით მოცული სჩანდნენ ბანები,
ბნელსა გამოცვლის დილა ადვილად,
გულს—ვერც ათასიც იმისთანები:
ღამით—ძილია, დღისით—სადილი,
ანუ საუზმე სადილის წინა,
და აქვს იგივე გულსა წადილი,
ერთსახობრივი გარედ და შინა,
რაც რომ ჭქონია ასის წლის წინეთ,
ანუ ათასის, წარმოიდგინეთ.

VIII

აგრამ სჯდამოს, როცა ქუჩებზე
 უკანასკნელი კიდევ ჰქრთის სხივი,
 მოჰჩანს ღიმილი ღამაზე ტუჩებზე,
 ისმის თახთახი ჩვეულებრივი;
 დასეიწრობენ სომეხი, რუსი,
 და ქართველ ქალი მეგრდ-ახოვანი,
 ლექსი, როგორც მთაზე ბურუსი,
 ჰპერს მოჭეკება ჰპეროვანი
 და ღამაზე მხრებსა ძლივს ეკარება
 მის სიმსუბუქის დანაწნარება.

IX

მ დროს ფეფოსაც ჰხედავდნენ სშირად,
 მოაქროლებდა ეტლი მსუბუქი,
 მოჰქრთოდა იგი ქუჩისა ჰირად,
 ვით დამწკვარს გულში იმედის შუქი;
 შორს გაისმოდა ტურფა ცხენების
 მაშინ თახთახი აჩქარებული,
 აიშლებოდა გუნდი მტრედების
 იმ ეტლის ქროლათ შეშინებული,
 გზას უტოებდნენ და ზეკით ცაში
 ფრთისა ტკაცუნის ისმოდა ტაში.

X

ოციტ, კინ იჲო ეს ტურთა ქალი,
კინცა ეს არის დაკასასელე? —
ქალაქის გარე, სადაც მრავალი
მოჭნანს აქა-იქ ბაღი და ღელე,
ერთი სასლი ჭდგას... მტკვარსა დაჭრქერის
იმ სასლის ბაღი ხშირ-ტოტიანი,
იქ ჭეკავის კარდი სხვა და სხვა ფერის,
უსტვენს ბუღბული უნსო-ხმიანი,
რცა მზის სხივის საამურება
დასაკლეთ მთებში მიაწურება.

XI

ოქა ჭზის ხშირად ბასკა ბარაკა,
ან დასეირნობს მოსუცებული,
ატებობს მას თბილი სამსრეთის ჭაკა,
მიდამო ირგვლივ აუკავებელი;
მაშინ მას ცოლიც, ხარხარი ფეფო,
გვერდით მოჭეკება, და მაშინ ბაღი,
კარდი და ია, შტოების თაღი,
სუნნელობისა ტურთა სამეფო,
სამოთხედ ჭხდება — და სანეტარო
ჭჩქეფს სადღაც შორსა შუების წყარო.

XII

ბასკა ჭტებებოდა, თუმცა კი შეილად
ლამაზი ფეფო ჭშენოდა იმას;
დრო მიდიოდა, გაჭქონდა ტკბილად
ბაღში შესაზუნი მაისის წვიმას,
ან მზე იბრწყენდა და შეათრქვევდა
თავის სსივებსა შტოების შოლის,
იქ შეება იყო, კი არა სეკდა,
ტრფობა და ნდობა ერთი-მეორის;
მაგრამ კინ იცის?—აზრი და გრძნობა
გარეგნობითა ვერ შეიტყობა.

XIII

ბარაკა მაშინ გამოჩნდა, როცა
შამილს არ ჭქონდა არვისი რიდი,
რუსეთის ჯარი ჭულბა და ჭხრცა
და ამით დასძრა ოსმალთა დიდი.
შეირყა ერთობ კაკასიონი,
სოფლად ტაბუკი არ დარჩენილა,
ბოლის ბურუსში არ ჭჩანდა დილა,
და სისხლის ღვარში ჩვენი რიონი,
თითქო იქ დადგრილ უანგაროდა
ქართველის სისხლი არა ჭემაროდა.

XIV

და მდროს ხალსიდან, კით კლდიდან წყარო,
ამოსქდა გუნდი ახალგაზდობის,
გუნდი ჟანმრთელი და უსაზღვარო
ადტაცების და თავ-გამოდების;
წაიძნენ წინა მამის იგინი,
თავი ყოველგან გამოიხინეს,
რუსეთს შეუთხზეს ტურთა გვირგვინი,
ზარის ხმა მტრებსა გააგებინეს,
და საღონებში ნარნარსა ქალებს,
თუ მსედრის დეზი როგორ ჭწკრიალებს.

XV

ო მათი შორის ბასკა ბარკა,
გეჭვი არ არის, იყო პირველი;
მისი ცხოვრება, დრო თუმცა გაკა,
დაჩნება მუდამ გასაკვირველი.
ის იყო ყველგან: შავი ზღვის პირად
ორჯერ მოუხდა მას შეტაკება;
იქ გაიმარჯვა, თუმცა კი ძვირად
დაუჯდა იმას ის გამარჯვება:
ბრძოლისა გელად დაჭკარვა ჟარი
და თვით იპოვეს ნასეკრად მკედარი.

XVI

ბ აჩად იბრძოდა, მთებში იბრძოდა...
შამილი იყო გაკვირვებული;
ჭაჭი-მურადიც შეტაკებოდა
ერთხელ მას, ომით გამწარებული,
და რომ უნასწავს მისი გმირობა,
უკითხავს თურმე: „რინ არის ისო?
მის მამაცური ჰერდაზირობა
ქართველისა, არა რუსისო...“
იქ ბეგრს ამისთვის მოუკრავს ყური
და მოჭედილი მტრობა და შური.

XVII

ბ ღლოს დაჭრუნდა. რა რომ უთვლელი
გამოიარა ბოლი და ტყეისა,
რომლისა კვალი გადაუსვლელი
მის მოხუცს ტანსა ბლომად ატყეისა;
და მოანატრა უდროო დროში
ქვირფასი კაბის ტკბილი შრიადი,
ბუსნარში წეცხლი, ბავშვების სტომა,
დედის გვერდითა მათი წქრადი,
ბედნიერება კიდევ და მერე
შვების მორეკში ტკბილი სიბერე.

XVIII

დ ა ზი ფეფოც... რა კარგი იყო
ეს ქალი არა—ოცნება რამე,
ბასკასი ტრფობა რთა მიიღო
და დღედ შესცვალა მის გულის ღამე;
რა კარგი არის ეხლაც ნაწნარი,
როგორ შეჭტრფიან იმასა ყველა,
მაგრამ ყველასთან ის არის წყნარი,
ამ ცხოვრებისა ციციანთელა;
შინ არის იგი, თუ არის გარე,
ყველგან ტუფაა, ყველგან მდიმარე.

XIX

თ უ გარე არი, იგი შეჭლიმის
სხალგაზდებს და მოხუცებულებს,
აქა სწევს ზოგსა დიმილი იმის,
იქით—ბასკასა ამხარულებს;
აი, გაიძვრა ქალების გროვა
და სიძვირფასე სხვა და სხვა მოდის,
იმ გროვიდანა ფეფო გამოდის,
შუქი თვალების თვალს შეუქსოვს...
მაგრამ ვისი თვალს?—უმწიდი არი,
მაგრამ ვინ იცის იმისი გვარი?

XX

ე უბნებიან: „ჯიანია!“
 მაგრამ არ ასსოვს ბასვას ეს გვარი,
 მას დაჟიწუდა, დიდი ხანია,
 გულს მოსგედრილი შიშის ისარი;
 ესლა ის სტეპება, ესლა შინ არი,
 და მარტო მასთან ის კარდის კონა;
 რად უნდა ძალა, მთები და ბარი,
 დიდება, რქოთა თავისი წონა,
 როცა ღსენის და შკებისა წყარო
 მას შეჰკასკასებს—«შენ მიუყვარხარო!...»

XXI

ფ ეფოს უყვარდა, თეატრი, ბაღი,
 თუმცა გი ტეკვა მას არ უყვარდა,
 საურთოებში ღაღისა თვალი,
 ფოკელი წიგნი... ჩემ „ლილოს“ გარდა;
 ბეკრჯერ დამწვარა მისგან უმაწილი,
 საღვთადა და ძველი მებრძოლე,
 ყველა ჰრჩებოდა გულ-დაკოდილი,
 მხიარული გი მადამი Tollé,
 კისთანაც მუდამ ახალი მოდა
 მხოლოდ ფეფოსთვის იბადებოდა.

XXII

დიღ-დიღით ფეფო არვის ატლიდა,
 ჩამოუვლიდა ყვაკილებს ჭიქით;
 ფანჯარას წინა წიგნსა გაჭმლიდა
 და გარდასდებდა ბოლოსა იქით,
 საღამო ჟამსა გამოდიოდა,
 უცდიდა ეტლი კარების წინა,
 მოწყენილ სახით მასში ჰყდებოდა...
 მოხუცი ქმარი ჰრჩებოდა შინა,
 და ჰგრძნობდა, რომ ცა ელაგდა ზეკით
 სისარულით და შვეებისა ფრჩქევით.

XXIII

ეგრამ ზოგჯერ კამარის ბრწყინას
 ღრუბლის ნაცერი შეეპარება,
 და მისი ჩრდილი, კით ეჭვი ღხენას,
 სიბნელით ცასა გადატარება;
 ის გაიშლება გაშავებული
 და გრგვინვას იწყებს შორი ცის კიდე,
 ისე, კით ბრავი ვერ წარმოთქმული,
 რასაც ზირდაპირ ვერ იტყვი კიდე,
 და შემდეგ ელვარ იბრწყინს ზედ-ზედი,
 ჭექის და ავდრის წინამორბედი.

XXIV

აგრეთ მოჰსდა: შეჰნიშნა ბასკამ
 ფეფოს თვალების სსკაგვარი კრთომა,
 და ჟიანის მის გვერდით ნასკამ
 კიდევ ისარი გამოუზომა;
 დაჰბნელდა ზეცა, მაგრამ გაბრწყინდა
 ისევ კამარა უწინდელურად,
 ეჭვი, ქცეული თითქმის ბელურად,
 მისი თავიდან იმ წამს გაჰფრინდა,
 რომ გაიშალა შორსა მარა
 და სთქვა: «შენი ვარ, სსკისი არაო!»

XXV

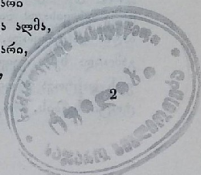
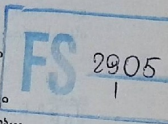
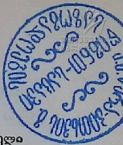
აზომ სუსტი ვართ მამაკაცები
 აქიდანა ჰქანს, შეტყეულია,
 გულს ვეუბნებით: „იუჰ, აწები!“
 როდესაც იგი ასახსნელია;
 ერთი დიდილი, ანუ დაქნევა
 ოდნად მარაოს — საკმარისია,
 რომ ვსთქვით: „ჩვენია, ისე იტყევა,
 ჟერ არ დამტყნარა ტრფიალის ია“.
 კაცსა საეჭვოდ ბერი რამ ჰქურა,
 როცა ტბილია გულისა ძეგრა.

XXVI

თქმა აღარ უნდა, რომ ფეფოს გული
 არ შეატყუება, რაც გინდ რომ იყოს,
 მოისმენს ღონად აღელვებული
 სიტყვას მეგობრულს, თუ საარშოელს,
 ან თვითონ გასცემს, ანთებს თვალსა,
 ან სულ არაფერს არ იტყვის იგი;
 იცის, რაღა რომ შეჭმენის ქალსა
 და რას მოითხოვს წესი და რიგი, —
 მაგრამ თუ ისმის ხმა სამოთხური,
 ნუ თუ ჩვენ უნდა დავიცვათ ყური?

XXVII

დეე ღიმილით დაუქრან თავი
 და მიიწვიონ საცეკვოდ,
 წერწეა წელზე მოჭხვიონ მკლავი
 ისე, ვით ითხოვს წესი თუ მოდ...
 მაგრამ ერთხელა აუწვა მხარი
 მას ცეკვის დროსა რაღაცა აღმა,
 შეჩერდა იგი, მოჭმენა ქმარი,
 ჩუმად ჯაიანს გამოესაღმა,

17/2
 F

მაგრამ, კაიძე, ძილი და შვება
 გაჭქრა მას შემდეგ, კათ მოჩვენება.

XXVIII

ეს ქალის ძილი მარჯვე კალამით
 ბერძენ უოფილა გადმოცემული
 და თვით ავტორის ნიჭის ძალა მით
 აწონილი და დაფასებული;
 იწვის აქ ქალი, კი არა სძინავს,
 ცრემლით ირწევება მისი ბაღში,
 თავსა წამოჭეფებს—ანთებით ჭეშვინავს,
 წამოდგება და—შეიბურებს შიში,
 და ბოლოს კარსა მიეშვარება
 ის—ხორციელი გულ-მდუღარება.

XXIX

მ ნაირადვე ფეფოს არ სძინავს,
 იგი სიფრთხილით გამოდის გარე:
 ცაზე ბრწვინავდა ჰერ-ზადრი მთვარე,
 ბელსა დატრფოდა, შიშითა მქმინავს.
 გამოცდა ხესა ფეფო ბედგრული
 უკან დატრავა ერთი, მეორე,
 ტოტი სეების, როგორც მეტორე,

შემოცქეროდა სულ-განახული,
და ეურს უგდებდა ნაბიჯსა მისსა
იდუმალობა თბილი ღამისა.

XXX

ატკერის-შირ მივიდა თრთოლუვითა, რომა
გადამჟღარყო ნარნარი იქა,
ტოტი საცქერლად გადმოიწნიქა,
რადაც გადასცა შტოებსა შტომა...
უნებ გამოჩნდა ზევიდან ნავი,
ტალღისა დენა არსეკდა იმ ნავს,
ახლოა იგი, იგი მოჭფორინავს,
ათასი შიშით გულისა მკლავი,
თითქო იქ იუოს რამ გახარება,
რაც აქ გაირბენს და წყალს გაჭეკება.

XXXI

ახლოა ნავი და გულმაც ძრწოლა
იწყო მწკელი და მოსანატრელი;
ვიღამაც ნავზე ასწია ხელი,
თოკი კიდისკენ გადმოისროლა;
მას ეცა ფეფო, მოზიდნა ნავი,
ფეხი მიწასა მიაკრა კოხტა,

სასე აენთო, მკლავზე წამოხტა
 ძარღვი, მანამდე დაუნასაკი, —
 და ნავი კიდეს, საც იდგა ქალი,
 მიჰდგა ბარბანტით, როგორც დამთვრალი.

XXXII

ა მოხტა იმ წამს იქიდან ჯახა,
 მას მიეგება ვარდისა კონა:
 მიღამომ ტურფამ სული განაბა,
 ღამის ნაპმა შეწევიტა ფრთონა;
 გაჰქრა, რაც იყო გაუქრობელი,
 სკვდა და შიში და ეჭვის გროვა,
 წამი აინთო, მან გაჰქრა ბნელი,
 და გულის ძგერა გაუცხვრა...
 ნეტარო წამო, რად გაქვს ეს წესი —
 იბრწეუნ და ჰქრები, როგორც ნაკვესი?!

XXXIII

ა ჯახამ უთხრა ბოლოს: „მშვიდობით,
 საქმე გმირული მომელის წინა,
 მოკლული შენი წამწამის სობით
 ჭკეუენის ტანჯვამა არ დამაძინა;
 მე ბრძოლას ვეძებ — და თუ დაკსუტავ

მე საუკუნოდ მწუხარე თვალებს,
ოჲ ჩემო ტურფაკ, ოჲ თმა-სუტუტაკ,
ცის მადლი კვლად ამბრწყეილებს,
და იქ შეგხედები, კარსკვლავთა ზემო,
შენ და მხოლოდ შენ, სიცოცხლე ჩემო!

XXXIV

მშვიდობით... წამი გათავდეს მწველი,
მშვიდობით, მაგრამ...“-მაგრამ ამ დროს
გოცნა მოესმა მოსახატრელი
ხისა შტოებს და ადგილს მეუდროსა;
„გიდეკ...“ წუხილით ჰგედრიდა ჟაბა,
მის ტანჯვა სჩანდა იმ კედრებსში,
და ღონე, ღონე სად იყო აბა,
რომ შეემუსრა გულის თამაში
და დაეფარვა მისი სიმშვიდე:
„ოჲ ღმერთო!..“ ერთსელ გუღს მოწუდა კიდე

XXXV

მა ის ტუჩითა შეეხა ხელსა,
ხელს მოჰსკდა ტუჩი, ვით ნაკვერჩხალი;
და მერე ქალის მწუხარე თვალი
ვერ-რას ჰხედავდა გასარკვეველსა:
ტალღა ტალღას ბრახით მისდევდა,

მთვარე ღრუბელში იყო ჩართული,
 და შორსა კიდეს მიმქრალეული
 ნისლი ჭბურავდა, კით გულსა სეკდა:
 — „ოჲ რა კარგია და რა ზომ ტკბილი
 იმ ნისლის ქვევით მუდმივი ძილი“, —

XXXVI

თუქრობდა ფეფო... მაგრამ სურათი,
 მე კარგად ვხედავ, არ არის სრული,
 არც ხე, არც სიო, არც ფშვენა მათი
 ისე, კით მსურდა, გადმოცემული;
 ღმერთო, რა იქნა ის ტურთა მთვარე,
 მისი კამკამი შტოების ზედა,
 შესვედრა ტკბილი, ვნებიანი ბნედა,
 სიყვარული და გაურაღა მწარე,
 რაც რომ ოცნებამ საამურათა
 თანდაზირველად დამისურათა?!

XXXVII

რა იქნა კოჩხა, იგი ხმა-ტკბილა,
 რაც ვახამ სატრფოს მიუთავაზა,
 მეორე დღისა ბრწყინვალე დილა,
 ბარაკას სახლი, ყვავილის ვაზა,

რომლისა გვერდით ფეფო ნაწნარი
იდგა და უკავილს წყალსა ასძეკდა!?!..
შეძლიადა ამ დროსა ქმარი,
აშკარა იყო იმისი სეკდა,
და ცოლს ეტყუოდა: „მოხმანდით, კარგი...
მზად არის ეგელა... წაიღეს ბარგი...“

XXXVIII.

სას ქნიშნავს ესა! ნუ თუ მან იცის“...
და ფეფომ ფიქრი კერ დაასრულა;
იგი თავის თავს გამტეხად ფიცის
და მოღალატედ არა ჭრაცხს სულა,
ის იგბეკა, რაც რომ უოფილა
და კვლავ დაჩნება ერთგული მისი,
შესტეგლის დღეს ღამე, საღამოს — დილა,
არ შეიცვლება მისი სინდისი, —
ეს ნამდვილია, მაგრამ ნამდვილი
განა სათქმელად არის ადვილი?!

XXXIX

და აი გადის დღე ორი-სამი,
ჭკრთის კამარისა საამო სხივი,
ზღვასა დაჭხარის მისი კამკამი,

ჭკოცნის მას ტალღის ნაკადი ცივი;
 გემი მისცურავს, მიდიან შორსა
 ჩვენი ნაცნობი ფეფო და ბასკა;
 ის შეუშინდა ქვეყნისა ჭკოცნა,
 მოსძულდა თითქმის ქალაქის ნახვა
 და წაიუგანა შორს თავის ცოლი,
 სახით მწუხარე, გულთა ობოლი.

XL.

აგრძელება? საით წავიდა
 ან რა ჭქნა იმან, გულ-მდუღარემა,
 რა რამ დატოვა თავის ნაკითხ
 ბაღისა გვერდით ტალღისა ციმა?
 იმავე ღამეს მოჰქმუნა ჩქარა
 მან თავის ბინა და ერთჟერ კიდე
 ჭნახა მის კარი, მისი ფანჯარა,
 კარების იქით მოწითლო რიდე. —
 ერთჟერა კიდეკი გამოასალმა
 იგი ამ კუთხეს სვედების აღმა.

XLI.

უა ოთახში იდგა მდუმარედ
 ჭაბა და ირგვლივ იუყრებოდა.

მის გული ჰბერდა, ჰბერდა მწუხარად,
გედელი ჩემად შემოცქეროდა.
დმერთო, რა ადრე გაძეფებულა
აქ მოწყენა და დუმილი მწკელი,
თითქო ამ სახლში ათასი წელი
კაცი არავინ ჰცხოვრობდა სულა
და მიგდებულა უბატრონოდა
მტკერს და სიგრილეს ის დარჩენოდა.

XLII.

სამიტა იყო, როდესაც ჰსურდა
ჰყავდა ღოცვა და გედრება ღვთისა,
მაგრამ, ვაიმე, მას არ უხერდა
რწმენითა გული, მსხვერპლი ტანჯვისა,
მოჰკვდა იმ გულში იმედი ბერი,
ბერი ნატვრანი გაჰქრენ სრულებით
და ჯოჯოხეთურ მხიარულებით
მოატრიალა ცეცხლისა კერი
იქ წაღებამა... და ღოცვისთვისა
ჰყო სამუდამოდ უგრძნობი ისა.

XLIII.

ალბრუნდა მერე, დაგეტა კარი,
.....

ირგვლივ ჭმეფობდა სიჩუმე მკვდარი
და ჟაიანი გავიდა ნელა;
ღრუბელს შეეკრა მოვარისა კრთომა,
არა რა სჩანდა, ყველგან ბნელოდა,
გავიდა ჟაბა და ჭნახა, რომა
მას კარებთანვე ვიღაც ელოდა;
და უცნო ჰირომა, მდგომარემ მარტო,
უთხრა: „შენ გელით, ჩვენ მზათა კართო.“

მოდი და ძმურად მხარს მივცეთ მხარი,
და გადავდგენოთ ოსმალის ჟარი.“

ჯაგა ჯანიანი

ხმა მეორე

გაგვიძელ, ბერო მინდიავე,
მუხლი გაიბი მგლისაო.

ხალხ. ლექსი.

I.

არ სჩანდა ჯაგა, — იმან დაჭტოვა
ქალაქე ჩვენი და მეუდრო ბინა,
უმაწილ-გატების ერთგვარი გროვა,
ერთგვარი სახე გარედ და შინა;
ტურთა ქალების ნაწი დიმიდი,
მტრის და მოუვარის გველური ენა;
წამოდგა იგი, შესწევითა ძილი,
და მდუმარება... და იჭითგენა
გასწია იმან, საით იწვევდა
მწველი ნატვრა და მუდმივა სევდა.

II.=III.

აბა ამ დროსა სოფელში იყო,
 სოფლიდან დაბეს ჩამოუარა,
 თავისი სეკდა თანვე წაიღო,
 კაზისა და კარდებს გაუზიარა;
 ანთო იმან კაკე და კლდენი,
 სეკშიც გამოჩნდა უცნობი სხივი,
 და თუმც იმ მხარის, სიდაც ამდენი
 შრომა გასწია მან მისებრივი,
 აღუღდა მხოლოდ მეთორმეტედი,
 მაინც გაბრწყინდა ტურთა იმედი...

IV. V.

თავადობას კი გვარიშვილობით
 თავდაპირველად მოქჟონდა თავი,
 ბოლოს დარწმუნდა გამოცდილობით,
 რომ დრო იმასაც დაუდგა შავი:
 წარსულ დროების გაჭქრა შეგნება
 სიღამო ჟამის ჩრდილისაკითა,
 უკუნი უკუნს მიეკენება
 განრისხებული, მერნით შავითა,
 და მის ქროლასა კელარა ჰწვდება
 კარის გონების თავ-გამოდება.

VI.

რა ჰტრიალებს ძველებურ ხმალი,
 ძველებურ საქმე არ სჩანს საერთო,
 ბიბინებს გელი, კამკამებს წყალი,
 მამულს კი სძინავს - (სანამდე, ღმერთო?);
 დღეს არ ატყვია სმაღლის სმაღობა,
 ჟანგმა შესჭამა თოფის ფაღია,
 და ძველ გმირების ჩამომავლობა
 ხალხსა მოედო, როგორც კაღია,
 და ამან უფრო განამდიერა
 საერო ბრძნით გულისა ძვერა.

VII.

მ გპარად იყო უკმაყოფილო
 გლეხი, თაკადი, ერი და ბერი,
 და საქმეც შესდგა საშვილიშვილო,
 არე-მარემა იცვალა ფერი;
 მოგროვდა ჯარი, მოაწედა ყველა,
 ვინც დატანჯული იყო ბედითა,
 ტყე გაიარა, მთა გადათელა
 ხალხმა, მღელვარე კვლავ იმედითა,
 და გრძნობით წმინდა, აზრითა უცხო
 მან არე-მარეს სმეობი დაუწყო:

„მოდით, ძმებო! გაშლილია
 და ფრიალებს დროშა ჩვენი,
 შინ დარჩენა სირცხვილია,
 ორგულობა—შესაჩვენია;

ნაზის სკელით შეგერილი
 ღონიერს მკლავს ის უჭირავს,
 იუოს ჭკვეუნად დაწეკვლილი,
 კინც თავს იმას არ შესწირავს.

მთა და ბარსა ის გაჭურებს,
 დაჭფრიალებს ჟარსა ზეკით,
 ის დაიხსნის უბედურებს
 დღეკანდელი სისხლის ნთხეკით.

მოდით, ძმებო! მოსჩანს მტერი,
 ჭე, მამულა, აწ მიშეიდობით:
 ან გაკსდებით ბედნიერი,
 ან სრულად დაკეძობით.“

VIII.

 ს რა არისო?!“ გაიძახოდნენ,
 გაკვირვებული ჭრჩებოდა ყველა,

აქ ჰკითხულობდნენ, იქა ჰდავობდნენ,
გამოჩნდა აზრის ციცინათულა...
მაგრამ ჟაბასა არ ჰქონდა დარდი
მისი, ქალაქში თუ რა ჰხდებოდა,
დაჰკრთოდა მის ჟარს ტურფა ლაყვარდი,
თეთრი მერანო ცერზე ჰდგებოდა.
და ჰფრუტუნებდა, როდესაც შოკსა
მტერი მოადგა გაშლილს მინდორსა.

IX.

მ წამს დაეტყო სისხლის დუდილი
ჟაბას და უცხო მსიარულებს,
იქ იყო ბრავო, შიში, წესილი
და მიუწდომი განწირულებს,—
იძნ სომ დასწვა თავის სომალდი,
უგუ-დასეკა არ მოხერხდება...
თავისუფლებს, გამოხრჭევილდი,
სისხლი შენთვისა კვალად იღვრება,
კვალად თავს გწირავს ერი და ბერი,
რომ შენ ჰბრწყინავდე შირ-მშეგნიერი.

X.

მ ხანაგებო!“ ჰუვიროდა ჟაბას:
წამი ასლთა განსაცდელისო,

თქენი მსნეობა მაჩვენეთ, აბა,
 წმინდა ანდერძი ჩენი ძეგლისა!..“
 სულგანაბულად უსმენდა ჯარი,
 შემდეგ შებღვლა: — „ჩვენ მზადა ვართო
 მოგვედეთ ან აღვსდგეთ, და გასასწავლი
 გზა გავიკეთოთ შვეების მიმართო!“
 ჯაბამაც ხმალი აღმოაბრწინა
 და თავის რაზმი წასწია წინა.

XI.

„**მ**ეორეა ჯარი — გულს გაუარა
 რამ ჟრუნტელმა, და, შემდეგ ამის,
 პირველი თოფი ესმა თუ არა,
 აღელდა იგი, შეჰშინდა ლამის,
 მაგრამ იქ იყო ჯაბა და იგი,
 უდგამდა სულსა შეშინებულებს,
 დასცეკვინა მან უკელას რიგი,
 „მარჯუდ!“ შესძახა ერთგულს გურულებს
 და წინ წავიდა, და მტერს ეკვეთა
 ის — გამწირველი ყმაწვილთა დღეთა.

XII.

„**მ**ეორეა მას ჯარი თავის კიჟინით,
 ტყეისა და ხმალსა არ შეუშინდა,

ზოგი წაიქცა — თავზე გვირგვინით —
 ზოგი მტრის რაზმებს შემოუფრინდა;
 შეიქმნა ბრძოლა გულ-შემაზარი,
 ხან სეზდასელი, ხან შორეული,
 სსქეფს ორთქლიანი სისხლისა ღვარი,
 ირწევის სიმწვანე ბაღასეული,
 ჭკრიალებს თოფი, ჭზუნუნებს ტყვია
 და თბილი მძორო მძოროზე აწყვია.

XIII.

შეირეა ვაბა, ცხენზედა მჯდომი,
 შეცრად უკან გადაიხნიქა,
 და კვლავ გამაგრდა, და როგორც ღომი,
 სისწრაფით ცხენი შეაგდო იქა,
 სადაც ვერ რაზმი მოვირდებარე
 კიდევ იბრძოდა არ-არეულად,
 მაგრამ შეჭნიშნა მან ჭარი მცირე,
 თავისი ჭარი, უკუ-ქცეულად,
 და სიმწართა ეცა მისკენა,
 დამფრთხალი ხალხი რომ შეეყენა.

XIV.

3 ერ-რამ უშეელა: კერცა ყვირილმა,
 კერცა სვეწნამა კერ შაყენა
 თაყზარდაცემულ ხალხისა რბენა;
 არ არის შეელა! ღონე მისდრილმა
 და შეღებულმა სისხლისა დენით
 თვით გადიქარგა ცხენისა ჭენით:
 გაჭკარდა ჟაბა, მიჭქროლავს ცხენი,
 ზეკით დაჭხარის ტურფა კამარა,
 ქვეკით—ცამ უწეის—სად არის შარა,
 და შენ, მერანო, ჭირიმე შენი.

XV.

6 აა მიმინო, კამარის ზირად
 ფრთას რომ შეჭკრავს და გაისრიალებს,
 რაა ისარი, რომელმაც სშირად
 იტაცებს ხოლმე მჭერეტელის თვალებს,
 უფრო სისწრაფით, მინემ ზირველი,
 უფრო ზირდაზირ, მინემ მეორე,
 მიჭქროდა ცხენი გასაკვირველი,
 სულ ერთი იყო იმისთვის ყორე,
 ყორე ქვეშისა, მდინარე, სვეი
 და კლდე ნიაღვრით ჩამონანგრევი.

XVI.

იდეე ცოტა სანს გაუძღებს ცხენი
 ამ განსაცდელსა, ამ გაჭირვებას,—
 შორს ირხევიან ალვისა ხენი,
 ჭეფენენ ეზოსა ჩრდილსა და შვეპებს;
 იქ სახლი მოსჩანს, ის ძველი არის,
 მომგონებელი წარსულის მწველად,
 ალბად სახლია ცნობილი გვარის,
 თავადიშვილის, ქებულის ძველად...

.

XVII.

იქროლავს ჭაბა, უბერა ახლავ
 ის სახლი, სადაც მიეშურება,
 სადაც ჭგონია, რომ შესაძლოა
 თავს აიცილოს უბედურება;
 დახვდა მას ღია ჭიისა—კარი,
 შემოიბრინა და სახლსა ერცა,
 სახლის-წინ ცხენი, რბენით გამსკდარი,
 დაგდო იმან და შეაღწა
 ხელის დაკვრითა სახლისა კარი,
 რომ იქ ეპოვა თავ-შესაფარი.

XVIII.

ჯახა შევიდა — აჩუკინ აჩი, —
 და სიბნელეში დაიწყო ჭერეტა;
 ამ დროს კიღამაც გახლო კარი
 და შემოვიდა — ვინ აჩის ნეტა?
 ჟახამ სიტუვის თქმაც მოასწრო კერა,
 მას წინ წარუდგა სიგო სანელი,
 და თავის გონი კერ დაჯერა,
 რომ მოჩვენება არ იყო მწყელი
 ის, კინცა მის წინ იყო მდგომარე,
 განუმებული, როგორც სამარე.

XIX.

ის იყო სანელი... ნუ თუ ის აჩი?..“
 ჭივიჭრობდა ჟახა გაცტებული,
 გულის მოშხამული მოჭსკდა ისარი,
 მოჭსკდა და მოჭკკდა საწყალი გული.
 „კინ აჩის სიგო?“ მკითხავს მკითხველი
 და მე არ ვიცი, რა ვუზსესხო:
 მე არ მინახავს სიგო სანელი
 უსახჯალო და უსახლესო,
 ქუდიც ესურა... მაგრამ ხომ ქუდი
 ზღ-საც ჭხურავს, თუმიც აჩის ქურდი!

XX, XXI.

. დაუუბრუნდები
 კვლად სივოსა და ვიტყვი მისე,
 რომ მას არ აკლდა, თუ არა კნდები,
 შესედულობა და სილამისე;
 მან განათლებას ვერ მისცა 'სელი
 და ცხოვრებაში გამოჩნდა ჯდრე,
 და კაცი გაჩნდა, რადგანც სულელი
 უგელგან ბეგრია, ჩვენში—მეტადრე;
 უუყარდა ქალი, ყანწის ტრიალი
 და ბანკს ქრებოდა მის მიწა-წყალი.

XXII.

უყარდა იმას თავდაჯიწებით
 ფეფო და იგი ენატრებოდა;
 ეტუოდა ხშირად—„ნუ გაშიწურებით“
 და მეტს ვერაფერს კედარ ეტუოდა;
 დრო მიდიოდა, მაგრამ მის გულში
 გი არ ქრებოდა ციური ჯლი,
 და მიმაღული სადმე გუნტულში
 უმხერდა ფეფოს, როცა ეს ქალი
 ბრწყინვალეს კიბეზე მარჯოს ქნეაით
 ამოდოდა ნარნარი ზეკით.

XXIII.

herchez donc la femme, ამხანაგებო,
თუ დაინახეთ ღარი ქმის მტრობა;
ცეცხლია გულში უმეტ-ნაკლებო,
შურად ქცეული—წარსული ტრფობა;
ჭქრება იმედი და ჰხედავ, რომა
ხსკას მიაჭკს შენი იმედი ტკბილი,
მერე—ღიმილი, თვალების კრთომი,
შენზე დატანვად გადათარგმნილი, —
და აი გულიც!.. მერწმუნე, ჩქარა
იგი გასჭდება, როგორც ყუმბარა.

XXIV.

სე თუ ისე, გაუჭრა სიკოს
უწინდელური ძილი და შკება,
ის გადაუსდის, რაც გინდ რომ იყოს,
ისე თავის ბედს არ მოეშკება;
მაგრამ არ იყო, არ სჩანდა ჯაბა,
სადღაც წასული გაჭქრა სრულებით,—
და გულს დამწკარსა რას უზამ აბა,
რითი მოარჩენ მკვდარსა წულულებით?
ის ჰწუხდა, მაგრამ ჰქონდა იმედი,
რომ კვალად შეჭურის იმთა ბედი.

XXV.

ღმარა მან შეჴყარა: გათავდა ბრძოლა,
 დამარცხდა ჟაბა და იმის ჟარი;
 და ჟაბამ ცხენი გამოაქროლა,
 რომ აიცილეს სამარის კარი;
 წავიდა იგი, გადაირბინა
 ტყე და მინდორი, მთები და ღელე.
 და აი, ამ წამს იმისა წინა
 სდგას ის, ვინც ზევით დაჟასხელე, —
 სდგას იმის წინა სიკო სანელი
 და ხმაღზე უდევს მთართლუარე ხელი,

XXVI.

ჩემთან ხარ განა? შესძახა სიკომ:
 ჩემთან ხარ განა შენ ჩამომხტარი?
 ვიცი, მოსულხარ აღბად იმიტომ,
 რომ აქ იზოგო თავშესაფარი, —
 ჰეი!...“ იუვირა იმან და ჩქარა,
 რა რომ მოგროვდნენ ბიჭები მისი,
 ხმალი—ხანჟალი ჟაბას აჴყარა,
 თვით აიყარა კაცის სინდისი...
 — „აჴ, ძმაო, სისხლი, რა დაეხსენით,
 იგი დაცლილა სისხლისა დენით!..“

XXVII.

3 ისი სმა არის, კინ არის ნეტა?
 ქალის სმა არის, უეჭველია.
 — „მოაშორდი მეთქი იმას, ანეტა,
 ის ჩემი სისხლის, სისხლის მსმელია“.
 შეეჯივრა სიგომ თავისი დასა
 და მოაშორა ჟაბასა იგი:
 „წა შენს ოთახში, ნუ ეღებ სმასა,
 ქალის წუწუნი არ არის რიგო
 იქ, სადაც მტერი მტერსა შეესკდება,
 და წინ ტაცატებს შურის-ძიება“.

XXVIII.

8 ულ-დამწარი და მუსლისა კეცით
 თავის ოთახში შევიდა წყნარა.
 იქ მადლი წმინდა, მოცემულ ზეცით,
 თანაგრძნობისა მდულარედ ჰღვრას;
 ესმოდა იმას ძმისა უვირილი,
 იგი ხსატავდა გულისა ჭირსა:
 — „ოჲ ჩემო სმალე, ხარ მოღვრილი,
 მაგრამ დაეშვი, დაეშვი ძირსა,
 მოტეხნე ჯერე შენი ქარქაში,
 ჯერ, ჩემო რკინაჲ, გეძინოს მასში.“

XXIX.

მან დანახა, რომ სდგას მის წინა
ნიკად მღიმარე დაჭრილი მტერი,
შერცხვა და ჩუმად დაჰმაღა რკინა,
აზრმა თავისი მიიღო ფერი;
დამშვიდდა სიგო გონება-სული,
შემდეგ მიჰბრუნდა, კარი გახლო,
და ჯაბა ჩუმად ამის მჭკრეტელი,
მოქანცული და უიარაღო,
ერთსა ოთახში მან შეიყვანა
და იქ ჩაჰკეტა ტუჩე ამისთანა.

XXX.

ოქებმა მერე მან თავის ბინა,
მას მიეგება ოცნება ტკბილი,
უნდოდა, ჯაბა რომ მოეჩინა
და მერე თავის გულის ტკივილი;
ელანდებოდა მას ახლო სეკი
და ჯაბა ხმლითა მის წინ მდგომარე,
ბრძოლა და სასხლი... და შესამჩნევი
სიამოვნება იყო მკრთომარე
მისი თვალებში ამ ფიქრის წყობით
ნატკენი გულის გამონაცხობით.

XXXI.

მგაგრამ მის დისა სიაშოვნება
 დაკარგულ იყო, აღარსად სჩანდა,
 თვალში უერთოდა ცრემლის შეენება,
 კარდის ღრუასა წურ-წურით ჰბანდა;
 მას მოაგონდა თავის წარსული,
 პირველი ნახვა ჟაიანისა,
 მდულარე თავი, მწუხარე გული,
 ნატვრა, იმედი, ხან ეს, ხან ისა,
 და ბოლოს მწარედ გარდაწეეტილი
 მისი ნატვრა და იმედი ტკბილი.

XXXII.

მგაგრამ ჟაიანს სადღა სცალოდა,
 რომ მიეჭნია რამ უურადღება
 მისთვის, კინც მისი სატრფიალოდა
 სეკდას შესწირა გულისა შეება?
 კინ ანეტაო, რა სიუვარული?
 ჟაბას ორჯერაც არც კი უნახავს
 ანეტას სახე, შეენება სრული,
 თვალები, რაც რომ გრძნობასა ჰსატავს,
 გრძელი წამწამი, რაც ამ გრძნობასა
 არ აკლებს ციურ კამკამობასა.

XXXIII.

მგ აგრამ რაა დღეს ან მოგონება
 ან სინანული, ან სიუყვარული?
 დღეს ის ტუეე არის, არა აქვს ნება
 სთქვას ის, რასაცა მოითხოვს გული,
 რას ითხოვს მერე? იქნება, გგონიათ,
 სიუყვარულს, ღსენას?—სრულებით არა;
 (დრო სიუყვარულის მას არ ჰქონია,
 იყო სიზმარი, მან გაიარა,—)
 დღეს თუ გულს რამე მოენატრება,
 ერთი ნატვრა აქვს—თავისუფლება.

XXXIV.

თავისუფლება,—მაგრამ სად არის,
 ის ტკბილი, უცხო, ციური რამე?
 ძნელია მეტად გაღება კარის,
 სქელი—კედელი, ტანჯვის მოწამე.
 და ჯაიანი გულთ მწუხარე
 დაეშვა იქვე გაშლილს ღოგინზე;
 ღამე თვალ-ბნელი ჰმეფობდა გარე,
 მიძინებული კელის ბიბინზე,
 და ფანჯრიდანა არ სჩანდა ცაზე
 ვარსკვლავებისა სიტურფ-ღამაზე.

XXXV.

რა უნდა სიკოს? ჟაბა ჭეჭირობდა,
 კერ მიმსკდარ იყო მისი სურვილსა,
 მაგრამ სიამოვნება წინასწარ ჭგომნობდა,
 შურით და მტრობით წარმოშობილსა;
 — „იგი მე გამცემს...“ იფიქრა მსოფლად
 და მის რცხნებს მოკრტყა ბოლი:
 სისხლი და მძორი უთავდაბოლოდ,
 ოხვრა, კიჟინი, კენესა, ჩოჩქალი,
 ხენესა ცხენის და ქროლა ნიაკში—
 სულ ირეოდა მამინ მის თავში.

XXXVI.

სისხლი სახელის მიძინებული
 იყო მდუმარე, როგორც აკლდამა,
 მსოფლად იძვროდა ჟაბასი გული,
 მას მოსვენება არ მისცა ცამა;
 მისი გონება ჭეჭილად ნელა
 და სიბნელეში, რაც მას ჭეჭილად,
 აზრი ისე, კით ციციანთელა,
 მსოფლად აქა-იქ ოდნად ბრწყინავდა:
 ანც ძილი იყო, ანცა ღვიძილი,
 ანც თელემა მასე ჩამოკლენილი.

XXXVII.

უცხო მკვლარი ის, გააღო თვალი,
უფერებს—ვიღაც სდგას იმის წინა:
უტკეღო—ან არის ქალი,
ან მოჩვენება ცამ მოკვლინა;
მშვენიერად ტურფას თეთრი პერანგი,
გულ-ამოხსნილი საოცნებოდა,
ხმალი-ხანჯალი სელში, კით ჩანგი,
სახე ნადვლანს ესტებოდა,
იდგა ის წინარი,—და მოწეენილა
მისი ტუჩებზე ჭკრთოდა ღამილი.

XXXVIII.

აჲ, ძიილე ეს იარაღი,
იგი—შენია, და თავს უშველე:
აქით გადასვალ, დავსვდები ბაღი,
ბაღისა იქით სრამია, ღელე...
წადი...“ —სთქვა იმან და უსუსურად
დაეშვა იგი ჯაბასი წინა,
თავი მიაუდნო მის სამურად.
თმები მუსლებზე გადააფინა;
ჯაბა უმსერდა გოცნებულად
და მწველის გრძნობით უთრთოდა გულად.

XXXIX.

ბოლოს სთქვა ჭაღმა: იქნება გაგვიარს
 ეს ცრემლის გუბე, ეს საქციელი,
 მაგრამ რასა ვიქ? ჩემსა გულის ჭირს
 არა აქვს ბოლო, არც სსკა საშეული.
 მე შენ მიუვარხარ... მე შენ მიუვარდი...
 ამ წამსა მაინც რად დაგიფარო,
 მაგრამ დაბნულდა ცისა ლაქვარდი,
 ამოშრავ ჩემი ღსენისა წყარო,
 როცა შენ შექსვდი ჩემს ძმას და შენა,
 შენ, ჩამოაგდე ბრავი და წყენა.

XL.

მაგრამ წარსულის არა მაქვს დარდი,
 როცა ნემთან ხარ... რა მითხარ რაზე
 რა სთქვი, რომ არის, წარსულის გარდა,
 კიდევ ეს წამი, ეს ტკბილი ღამე
 და მომავალი...“ წაჭცდა ანნასა
 და გაუგვირდა თვითვე თავის ხმა;
 გრძნობას, მეწმუნეთ, ამისთანას
 არ გამოჰსატდა, რომ მის გულის თქმა,
 მის სიუყვარული, რაც იყო ცნადა,
 არ უოფილიყო ისე დიადი.

XLI.

უმცერდა ჯაბა გაკვირვებული
ამ მშვენიერს ქალს, რომლისა სახე,
კნებით და ეშხით წამონთებული,
იყო გულისთვის უებრო მასე,
უმცერდა—გული ჰრჩებოდა ცივი,
დუმილი სახეს ესტებოდა,
და მის თვალების უძლური სსივი
ქალის თვალებსა ძლივს-ღა ჰწვდებოდა,
იქნება, მისთვის, რომ საარშოიო
დრო დროს არ ჰგავდა—სსკა გკარი იყო.

XLII.

გადლობა დმერთს, რომ არ შეუნიშნავს.
ანნას ეს მცირე ეჭვიანობა,
თორემ ჰქმნოდა ესეც, რომ ბედ-შავს
შსამად შეცნოდა თვის ტებილი გრძნობა
შეურაცხყოფილს მებრი უარით
მოედებოდა ტანჯვისა ჯლი
და შურის-გებით კვლავ უტყუარით
გაღომდებოდა უძლური ქალი:
ქალი ეგელაფერს ივიწებს ჩქარა,
მაგრამ უარს კი არა და არა.

XLIII.

რად სდუმდა ჯახა? მე ეს არ ვიცი,
 არც ის, სად ჰქროდა მისი გონება;
 იქნება მტკვრის-პირ დადებულ ფიცი
 და ერთი სასკე მას აგონდება,
 იქნება, დარდი არა აქვს სულა
 არცა წარსულის, არც მომავლის,
 იქნება, სრულად განიკეპულა
 მის გული, მსხვერპლი სეკდის მრავალის?
 —არა! ის გული აღარ ჰცივდება,
 სადაც ჰდულს მუდამ მადალი ვნება...

XLIV.

მაგრამ ძლივს ხელი მოსახვეპელად
 გასწია იმან — ხმაც გაიგონა:
 ლოგინზე იმ წამს ცრემლის მრსეპელად
 წაიქცა იგი, ის კარდის კონა:
 გაიღო კარი და ხელში ხმალით
 იქ შემოიჭრა სიკო სახელი,
 მაგრამ დაუსკდა უცხო წერიალით
 ხმალი მის ხმალსა მოულოდნელი:
 ერთი და ორი... და სასსლის ნთსეპით
 სიკო სახელი გაჰგორდა ქვევით.

XLV.

ა, წამი კიდევ—და ის გათავდა,
 იმ გვარად მტერი გათავებულა,
 მაგრამ სძალდი რომ ელვასა ჰგავდა,
 ესლას ჰეარში გაჰეებულა:
 მოჰქვას!?, ჰმ, რისთვის? ვის უნდა მისი
 ანუ სიცოცხლე, ანუ საკვდილი?
 არც სსხელა, არც სსკადრისი
 მონას კებრძოლეს მამულის შვილი:
 მოქმის შური და უგუნურება
 ზიზღითა უფრო აღმოიფხვრება.

XLVI.

ადამანათა კვამბაც თვალდი
 ზიზღით სიკოს და მოჰშორდა მერე,
 თავის ქარქაშში ჩაგო სძალდი,
 დაჰქვას მისი სიელვისიფერე
 და მოჰტრიალდა: ის იყო დიდი
 და მედიდური მიუწედეწელად,
 მისი თვალეში ან ჰჩანდა რიდი,
 არც ცდა ბოდიშის წაწმენათქმელად...
 მაგრამ რა იქნა? სხდ არის ნეტა
 ტურფა ასულდი, ტურფა ანეტა?

XLVII.

ლოგინზე ეგდო ის გულ-წასული,
 ჟახბა მივიდა და იმაჳ დროსა
 გოცნა დააკრა მას მეგობრული
 მის შუბლის ცივი მარმარილოსა;
 მერე ფანჯარა გაღო ჩქარა,
 სელი დაჭკრა და გადაჭსტა შორსა;
 ღამემ იმ წამსვე ფრთა დააფარა
 ბედის მეტოქეს კერ-თანასწორსა
 და ფესი იქით გადადგმევინა,
 სადაც მებაღეს რომ ქქონდა ბინა.

XLVIII.

მეტად ბნელოდა სრამისა და სვეში,
 მატრამ კამარა იწმინდებოდა,
 აჭ-იჭ კარსკლავი ღრუბლის ნარღვეკში
 ხან ქვრთოდა და ხან იმალებოდა;
 ბაღში ისმოდა შორი ჩანჩქარი,
 ყურსა უგდებდა შტო, ნამით სველი;
 ჟახბა მიბოდა იჭ, როგორც ქარი,—
 ბოლოს მებაღეს წაეღო სელი,
 დაუფრთხო იმას ძილისა ფშვენა
 და სწრაფად ფესზე წამოაყენა.

XLIX.

სწორედ იქ, სადაც თავდება ბაღი,
 სიკო სახელის მემკვიდრეობა,
 კვლად გამოჰქნდა ის, მსნე და ლალი,
 და დამტკიცა გმირთა ზნეობა:
 იქ დასკდა მტერი და ჯაბამ ჰნასა,
 რომ ბრძოლა არის შეუძლებელი,
 მტრისა რაზმებსა მან დაუძახა
 და თავის ნებით მათ მისცა სული, —
 გაჰკვირდა ყველა, მაგრამ სიამით
 შეუგრეს სული ჯაჭვით რა-სამით.

L.

დამ დროს შორს ატყდა რაღაც ყვირილი,
 დაჰტალეს თოფი... „კინ არის, რა?..
 — „სკეში შეკნიშნეთ რაღაც აჩრდილი,
 ჯაბა ყოფილა — გაიშარა...“
 სასტადა დაჰრჩნენ მათინ ივინი
 და მიუბრუნდნენ დაჰკერილს მერე:
 — „მე მოხუცი ვარ, არა მაქვს ტვინი,
 შევცდი უთუოდ, რომ დაგუჟერე...“
 ამბობდა მათინ ის დაჰკერილი,
 მუბაღე, ჯაბად გამოწუბილი:

LI.

3 იღაც იყო, ეს ჩამაცნა,
 და დამასწავლა — ზგრე ქქენიო,
 თვითონ წავიდა, სევში ჩამკრია,
 მე აქ დამაგდო, მონა თქქენიო“...
 გაირკვა მალე ეს გამოცანა,
 გლეხს ჩაფარეს ერთი-ორჯერა,
 მაგრამ ჟაბამ კი გადაიტანა
 ბურთი — კერ შეჰძლეს მისა დატერა,
 წავიდა იგი — და ასლოს არი
 აღზად სანატრი მისთვის სასდგარი.

LII.

3 ჯდავს იმას და მერე კიდე
 ის გამოიჩენს თავის მხნეობას,
 მოიარს მიწას კიდეით კიდე,
 ასწერს თავის ქეუენის ტანჯვის დღეობას.
 ჟერ კიდეკ გულში არიან თქმანი,
 ჟერ კიდეკ მელავი არ მოქანტულა,
 თავის სიღონხლეს, გაჰკარდეს ჟანი,
 იგი ამ ბრძოლას მესწირავს სულა, —
 და მერე, დეე, რიკს საბნელეში
 დასაფლავონ იმისი ლეში.

LIII.

აჳიდა იგი — მაგრამ კერ აჳწერ
 თანდათან იმის თაჳ-გადასაჳალს,
 მხოლოდ შენ, კლდეო, დღეში ათას-ჳერ
 ტაღლა რომ გკოცნის ცივსა და მალაღს,
 შენ ხარ მოწამე გულის ტკივილის,
 და ცრემლის ღვარის შენ ხარ მოწამე,
 შენ უფრს უგდებდი მის ოხვრა-ჩივილს,
 გინც შენი გვერდით ეგდო ის ღამე,
 როცა შავი ზღვა შენი ქვის ძირად
 ამოჭრბოდა და ჩაჭრბოდა სშირად.

LIV.

იქ ეგდო ჳიბა, — თაჳი მდუღარე
 მდუღარე ქაბისა ედარებოდა,
 ტკინი უხურდა, თითქო მას გარე
 ცაცხლი უშრეტი კეიდებოდა;
 მოჭრბოდა ცრემლი და ზღვას ერთოდა
 ნაკადი, კლდეზე ჩამოხარბენი,
 სიტყვა — „მშვიდობით!“ — იკარგებოდა,
 ჳასუსს არ ჯცემდნენ მდუმარე კლდენი,
 სდუმდა მიდამო, შტო და ფოთოლი
 და ცის ღაჳკარდში მთებისა ზოლი.

LV.

აგრამ გამოჰქრა ნიაუმ გრილმა,
 ტალღამ ფაფარი შეისხა ჩქარა,
 მოჰქარდა იგი და მოლსენილმა
 წინწკლი ჟაბასა შემოაყარა.
 წამოჰდგა ჟაბა ტეხილის სიგრილით
 გულის წუხილი დამშვიდებული,
 წამოჰდგა იგი დარღვეულ ღილით,
 ესუთებოდა თითქო მას სული,
 ზღვასა გაჰსედა და სასეს კვალად
 განწირულებამ გადაჰქრა აღად.

LVI.

უკასტა ნავსა, რაც იქვე ზღვაში
 გაჩუმებულად რომ ირსეოდა,
 ტალღამ დაიწყო ირგვლივ^{ში} თამაში,
 მკერდზე ღილები მიერღვეოდა;
 და დაიძლა ნაზირი ჩქარა,
 სივრცეში ჩაჰქრა მთებისა ზოლი,
 ირგვლივ ზღვა იყო, ზევით — კამარა,
 შუა — ის ნავი, ნავი ობოლი,
 და არსად ჰჩანდა გაშლილს სივრცეში
 არც მძა, არც სატრფო, არცა ნუგეში.

LVII.

ავიდა იგი, — სიჩუმე მკვდარი
 მკვდარი იქა, სადაც ზღვის გული,
 გული, რომელსაც არ აქვს საზღვარი,
 ღამის დუმილში იყო ჩაფლული;
 არცა ფრინველი, არც რამე გემი
 ამ გაშლილსა და საშიშ სივრცეში,
 მარტო ის იყო, ის გმირი ჩემი,
 მარტო მის ნაკი მკრთალს სინათლეში,
 მაგრამ სულ მარტო ის არ იქნება,
 კინც რომ ბუნებას ესაუბრება.

ჯანგა ჯანიანი

სმს მესამე

I.

აიწა—მერწმუნეთ—ჯვარია ერთი,
მხოლოდ ტანჯვისთვის იგი სრულად;
ამ დიდი ჯვარზე იმისი ღმერთი—
კაცობრიობა მიღუერსმულა:
ცისა სიერცეში ღვთისა ტანითა
მიქროლავს იგი მიუწვდომელი,
მხოლოდ შებრწყენათ თანისთანითა
შექუერებს სიერცე განუზომელი,
მიქროლავს, მაგრამ ნეტა სად არი
უკანასკნელი ნაკთ-საყუდარი?!

II.

ეჭვისა ბრტყელი, ვით ბრტყელი ორბის,
ბუღსა უკანასკნელს მას, მიღუერსმულსა,

მისი წელუდიდან სისხლი ჩამოჰრბის,
მერე ზღვას ერთგის აშოთებულსა;
იბრძვის დღე-მუდამ, იბრძვის ყოველთვის
და თითქმის სიღრმე მიეჩქარება,
ბოლოსა ჭინტრობს, შებებასა ელტვის,
იქ—ბოლო არ ჭიანს, აქ—გასარება,
აქ მსოფლოდ ჭდგება სისხლისა ფონი
და ინგრევიან სახელმწიფონი.

III.

და ამა მუდმივი მოძრაობაში
კაცი ჭტრიალებს, როგორც ფოთოლი,
რასაც მოსწყვეტს და წაიღებს ცაში
ქარი უეცრად წამონაჭროლი;
აქ არის კაცი, სკალ იქ იქნება,
სად მოედება, კინ იცის, ბოლო,
ხან ზევით მიდის, ხან დაეშვება,
როგორც შენ ცაში, გამსმარ ფოთოლო,
კაცს თავის თავი მეფე ჭგონია,
თუმც უკლაფერი მის ბატონია.

IV.

სტამბოლში არის ბახვა ბარაკა,
იგი თითქმის რომ გადმოესახლა,

არავისთანა არა აქეს დაჟა,
მოსვენებული ის არის ახლა.
აქვე გამოჰქნდა ჟაიანიცა
გამოქრეული სამარის კარსა,
ვერ მოეწმინდა ღრუბლიანი ცა
მას ბედის-წინა შეუპოვარსა
და აქ არ აცდა ვერ-ასაცდენი
მისებრ კაცისთვის ტანჯვისა დღენი.

V.

ღა, აი, ერთს და იმაჲ კუთხეში
მოგროვილია სამივე ჰირი:
ერთს დამწკარს გულში არ აქეს ნუგეში,
სეკდა უდაგაკს ათას-ნაირი;
მეორე ჰტებება, თუმც მის წარსულში
კიდევ ჰჩანს ბნელი ცოტადღენი,
მაგრამ დღესა კი ბარჯავს გულში
მზე ბრწყინავს მხოლოდ, შეგებისა მფენი,
დღეს ის შორს არის იმ ქვეყნიდანა,
საიდანც ტანჯვა გამოიტანა.

VI.

აესამე—ფეფო... ტურფა საგანო
ჩემი ოცნების და ძილ-მკრთალობის

სადა ჭლამდება დღე უმზიანო,
 დღე მოწეენილი შენი ქალობის?
 ქმართანა იყო ისიც, მკითხველთა,
 მაგრამ მის გული არ მშვიდდებოდა,
 სამშობლო მთები, კელი და მდელო,
 სახე-ნადელაისს ელანდებოდა
 მაშინაც, როცა მის კრცელი ოდა
 სტუმრებით საკსე სანთლებით ჭკროთოდა.

VII.

ბახვასთან სშირად იკრებებოდნენ
 დიხლომატები სხვა და სხვა მხარის,
 მსაუბრობდნენ და ეშხით ჭტებებოდნენ
 მისი ცოლისა ოდნად მღიმარის;
 მაგრამ ყველასე უფრო ჭტებებოდა
 დიდი კეზირი, საიდი-ფაშა,
 სამი წლის წინედ ის ოდნად ჭკროთოდა,
 შემდეგ — ვარსკლავად დაიკაშკაშა,
 და ოსმალეთის კამარის-შირა
 დიდი ადგილი მან დაიჭირა.

VIII.

გის შემწეობით წავიდა წინა
 აჭარ ბარაკა, მოხუცი გმირი,

კვლად აქ თავი გამოიჩინა,
მით გაიჭრვა გულისა ჭირი;
მართალი არის, უწვაგდა გულსა
ხანდახან ცოლის მოწუენილობა,
მაგრამ „დრო წაჰშლის გულისა წულულსა“
ამობდა მისი გამოცდილობა,
და დრო მიარბოდა... მაგრამ მან ფეფოს
გულში სიახე კერ გაუქეფოს.

IX.

ვინ იფიქრებდა - ამ ტურფა ქალსა,
გადმოფრენილსა შორი მხრიდანა,
დარდი რამ ჰქონდა, და სეკდის აღსა
ის არ ამხელდა არავისთანა?
გაწა რომელი წარმოადგენდა,
რომ მის ღიმილსა რამ უმიზეზოს,
რაც რომ მის ტუჩებს გამოუჩვენდა,
კით მზისა სხივი მონასტრის ეზოს,
ჩვეუ ეგო მუდამ, კი არ მოსდევდა,
შეთვისებული იმის გულს სეკდა?

X.

გარე ფეფოსა ჰხდაკდნენ ძვირად,
მას დაავიწყდა წარსული გემო,

და მის ღამაში მკლავისა ჭკეპო
იგუმშებოდა მუთაქა სშირად;
ის ოცნებობდა, წიგნებს გაჰშლიდა,
და მოგონებს სსკა და სსკა წიგნით;
კინ იცის, მაშინ მწკეღის ტალღითა
რა უღელავდა ნაწნარსა შიგნით? —
სახეს სიმძვიდე ხშირად ატყვია,
როცა გულშია მდუღარე ტყვია.

XI.

მ აგრამ ამ წამსა ერთი წერილი
სელში უჭირავს ღამისა იმას,
სეკდა ჭიანს მხოლოდ გადაფენილი
თვალსა, მიჩეუულს ცრემლისა წვიმას.
რათა? რა იყო წერილში ნეტა?
ვისგანა იყო ნიშანი მცირე?
საქართველოდან წერდა ანეტა...
მე შინაარსი გაკვირვებზე,
და იმ წერილის მწუსარე სიტყვებს
მე დროის დენა კერ დამავიწყებს:

1.

„— გწერ, უძვირფასო დობილო,

მდულარე ცრემლის მიფრქვეველი,
საქმე საკეთილშობილო
გიწვევს—ძნელ შესამთხვეველი;
ნუ დაიზარებ შრომასა,
იუპე ჭირისა მთნეველი,
მეც გზა კეთილ ნდომასა,
გეტუვის მადლობას ტუე-ველი.

2.

იქ არის ჟაბა, რომელი
უცხო არ არის, მგონია;
საღსი მან მხნე და მშრომელი,
რუდი და მოსაწონია,
ერთად შეჭურა, ანთო,
დასდგა სისხლის ფონია,
სცადა და მერმისს მიანდო
საქმენი საგმირონია.

3.

იქ არის იგი,—მას გული
კერ დაიკიწეებს კერ-ოდეს,
ველარ გაჭნუძეს ბუღბული,
კარდზე მწუსარედ მღეროდეს,

გელარ მოჭშორდეს მზეს მთვარე,
ღრუბლიდან შემოჭტქეროდეს,
წაკა—გაჭყეება მწუსარე,
არ ჩამოჭრება, გჭეროდეს.

4.

მაგრამ არ იყო, არც არის
წამი ტკბილი და ნათელი,
დაჭრის ბნელი-ღა ამ მხარის,
დაჭრის ნატვრა და ნაღველი;
ამ ბნელში ვარ და დაგდივარ
ჩრდილი ვერ-დასანახველი,
დილა ინათებს მთა-და-ბარ—
მაში გაჭრობას მოკველი.

5.

სოფო მანამდე უბედურს
ბედით და დაბადებითა
კიდეკ მწუერია, კიდეკ მსურს,
ამბის მოსმენა შეგებითა—
ცნობა, რომ შენ „მას“ უშეკელი,
შეჭაჭყულს ბორკილებითა...
რა არის შეუძლებელი
ქალის თავ-გამოდებითა?!

5.

ის იყო თუშე ყველგან,
 ყველგან სადარი ღომისა,
 ყველგან მიდამო აბანა
 სისხლში მძულვარემ ომისა;
 მომწედა მეც მისი ამაგი,
 მწველი ამაგი, რომ ისა
 გაჭხდა წინ დაუსედავი
 მსხვერპლი ძტრობის და წერომისა.

7.

ახლა შენ იცი... მხოლოდ შენ...
 შენ ხარ სტამბოლში ცნობილი,
 სწრაფად მომხრეებს გაიჩენ
 მოხუკნულად გამოწყობილი,
 გატყეს კარს შენი სინაზე,
 ძირს დატყვინდება ბორკილი,—
 მაგრამ სუ, ჩემო, იმაზე,
 ვინც აჩის ლასკარ-სობილი.“

XII.

ამოჭდება ფეფო... კარსკლავებითა
 და მოგენწილა თავისებურად,

თავის ჩრდილებით შავ-შავებითა
სასლებს ქუჩები ჩამოებურათ;
სტამბოლსა ჭმინავს, მეჩეთსა ჭმინავს,
ძილში ჩაფლულან მინარეკები,
მხოლოდ ზღვის კიდე დაღლილად ჭჭმინავს,
იქ ირსევან ანძას სუეტები,
მხოლოდ იქ ძილი არა ჭხანს კიდე
ჭკეუნის მშურბელი კადითა-კიდე.

XIII.

აგარამ ვინ არის? ქალა სწორედ:
ჩამოებურავს შიშობადით შირი;
აი, გამოჭნდა იქ სელ-მეორედ,
სადაც იწეება ცისას ჭვითგარი,
და დაიძალა... ვინ არის ნეტა?
რად ჭსუნთქავს აგრე აშფოთებულად?
მოსდევს მას კინძე, თუ თვით ქურდულად
თავის ოჯახი გამოიძეტა
და აქ დაეძებს სატრფოსა თვისსა
ტყვე სამუდამო ჭარბ-სანისა?!

XIV.

ღამე ბნელია, ყველასა ჭმინავს,
 მხოლოდ ცისეში არ ჭმინავს ჯვასს,
 დამწვარ გონებით შორსა დაჭურინავს,
 უსედავს ქალაქსა, სოფელსა, დაბას,
 უსედავს სსკა და სსკა ხალხსა და ზირებს,
 უძეცრებას და უგუნურებას, —
 თვალი ენთება, ბრძოლას აზირებს
 და ჭერძნობს ძალ-ღონის უსუსურებას,
 წამოიწეკა—და სმა ჯაჭვისა
 აგონებს ადგილს ესლანდელს მისსა.

XV.

ბათუკდა ყველა... შესრულდა ყველა,
 მისი ცხოვრება, მისი წადილი...
 ოჲ, რა ცეცხლია იგერძო ერთსელა
 ეს, თუმც ამის თქმა არის ადგილი!
 შესრულდა... წინა არაფერია,
 მოჭინან საფლავი, სსკა არაფერი;
 მტკერი გაჭსდება, რაც რომ მტკერია,
 მაგრამ ის, რაც რომ არ არის მტკერი?!
 ის, მისი აზრი, მის გულის თქმანია...
 ნუ თუ იმათაც კი წაჭმლის ხანი?!

XVI.

ეჭ, გაქრე ბარემ, წარმოთქვა ჟახამ,
 ეჭ, გაქრე ბარემ, არ ჭბერდეს გული,
 გულს მოუსვენას მასინ დაჯახამ,
 ტვინი მეჭნება გაციკებული...“
 სთქვა მან და მწარედ ამოიხსრა;
 ის აღმოჩნდა იყო საზარი,
 თუმა ბედის წინ იქ თავის მოხრა
 არ ჭხნდა, არც შიში არაუთხარი.
 შეირყა მასინ ცისის გედელი
 და ხმაც მოისმა გაურკვეველი.

XVII.

ჯახას არ ჭმინავს—იმისა გულსა
 გეცხლი ედება დაუშრეტელი;
 კვლავ აღმოჩნდა, გამგონის მწველი,
 შეარუკის ცისეს მიძინებულსა.
 მოჭრბის დარაჟი გაკვირვებული,
 იმის ჟურღმულში შეადებს კარსა,
 და ეუბნება: „ახ, ფული, ფული“—
 სიტუკას უგუნურს, გაუგებარსა:
 —„ეს რქრო მომცეს... ქაღია, ქაღია...“
 მაგრამ მდუმარებს ჟახა საწყალი.

XVIII.

უკმოდის მართლა ვიღაცა ქალი...
 ჯაბა უუურებს და კერტნობილობს.
 გაშტერებულად ურჩება თვალი,
 მაგრამ სუ! გული, გული ჩასლაცტკრძნობს...
 ის არის, ისა... სწორედ იგია...
 ერთს ღრის ნახული და საუკარელი,
 მაგრამ საიდან, კერ გამიგია,
 როგორ მოსულა უცხო მხარელი?...
 თუ მოჩვენება ცამ მოაჯლისა,
 რომ გული დატკბეს სიკედილის წინა?

XIX.

დარაჯი იმ წამს გავიდა გარე,
 ქალმა მოიხსნა ჩქარა თავშალი;
 ჯაბას მიაურდნო თავი მდუღარე
 და იმის უელთან მიხუჭა თვალი.
 სიჩუმე შეფობს, არ-რას ამბობენ,
 ან რა უნდა სთქვან, როგორ და რაზე?
 მოლოდინ ერთმანეთს სხეს უთბობენ,
 ზირზე გადაჭრბის სუნთქმის სინაზე, —
 მაგრამ გულს ნეტა რად ენატრება,
 რომ არ დაირღვეს ეს მდუმარება?!

XX.

3 ინ ქალი იყო, ის დადაგული,
 ცრემლის რსევით რომ გუბნებოდა?—
 —, აქ არ დადგები მე ბედი-კრული,
 თუ ქრება, რაც რომ მენატრებოდა;
 ჩემთვის სიამე აწ აღარ არის,
 გული მიმიწეკს სულ სხვა მხრისკენა,
 იქ, სადაც ისმის ზუზუნნი ქარის
 და მწუხარება წვიმისა დენა,
 იქ, სადაც სხივი თუ იბრწყენს წამით,
 მხოლოდ ბნელს ჭბადებს და სკედას ამით.

XXI.

8 მე ვიცი კუთხე, სადაცა ჯარი
 უცხო ჯარის წინ დამარცხდა შენი;
 იქ ახლო მთაზე არის საუდარი,
 დროთა ბრუნვასა გადახარჩენი;
 იქ მონოზნობა იქნება ტკბილი,
 მწკელი—ველისკენ გადაუშრება,
 სადაც ჭიბინებს მინდვრის უკაბილი
 და ბალახების სამუშრება,
 სადაც შენ, ჩემო, გმირულად სრადე,
 რომ დაგერღვია ტანჯვისა ბადე.

XXII.

იქ საღამო ჟამს მონასტრის ქვითკირს
 მე მწუხარებით მივეუდები;
 კელს გადავხედავ—აშლის გუფის ჭირს
 ხსოვნა წაწსულის ფას-დაუდები;
 იმ კელზე მდელა დაბობინებს,
 წმინდა სისხლითა აღმონაცენი;
 ღამე დადგება, მთებს მიაძინებს,
 მოირთვებიან ბნელითა კლდენი,—
 და ერთს სენაკში, რაც იქ მეჭნება,
 სანთელი ჩუქად წამოინთება...

XXIII.

აგრამ შენ, ჩემო, შენ რამოგელის?...“
 და კვლავ წამოსქდა ცრემლისა ღვარი.
 ღმერთო, ნუთუ აქ არავინ არი,
 გარდა დარაჯის და ციხის მცველის,
 რომ შემოვიდეს და გაიყვანოს
 საწუალი ქალი სევდით მოკლული?
 შეილის კუბოზე ისე კერ ჭღვაროს,
 დედამ მწუხარემ ის ნაკადული,
 როგორც მან ჭღვარა იმისი გვერდით
 მეგრდთან მიგრულმა ძვირფასის მეგრდით.

XXIV—XXV.

უინ არის ფეფო... შიშითა მწველით
და წაღებითა მან გაიზბინა
ქუჩა, მოცული ღამითა ბნელით,
და კვლავ მოჰმეხნა თავისი ბინა;
შევიდა სასლში, ავიდა კიბე
მარმარილოს ქვევით ნაგები,
სადაც ჭცხოვრობდა, როგორც ხელმწიფე,
ის და მის გულს ამხანაგები —
სეკდა და შიში... და ნატვრაც დღისა,
როდესაც ღსენით დაჰტებება ისა.

XXVI.

მაიმე, გაჰქრა იმედი ტებილი,
ის კერ დაჰტებება ღსენითა კვალად,
დაჰრჩა ცრემლი და შემკრთალი ძილი,
ტანჯვა, ქნეული მის გულში აღად...
შინ არის ფეფო და იტანჯება,
გარედ-კი ტანჯვა არა ჰჩანს სრულზე,
კარსკლავთა სსივი მიიფანტება
მეუდრო სივრცეში გულ-მხიარულზე
და სიმკრთალები გამომჰყივრება
ჭკრთის დაჰშრიალებს ბოსფორის წყალი.

XXVII.

მტკბილო ღაშკე სამსრეთის კიდის,
 რა ღამაში ხარ, რა კარსკლოვანი!
 მიღამოს ჭმინავს, შვეებით დრო მიდის,
 მოდის ნიაკი სუნნელოვანი;
 ზოგი ამ დროსა ჭსეირნობს ბანზე,
 ღამის დუმილი გულისა უხარებს,
 ზოგმა საქმენი გადასდო განზე,
 თავის ჭარქში დროსა ატარებს,
 ზოგი... მაგრამ სხვას არ შეევესები
 და ერთს ჭარქისა მიუუბრუნდები.

XXVIII.

ეს არის სახლი ცნობილი გვარის,
 დიდი გეზირის, არა მცირესი,
 აქ დამწედეული დღე-მუდამ არის
 ქალების გუნდი უუტურფესი;
 შუა დარბაზში ჭკრთის შადრევანი,
 ღამზრის სხივები მას ემტვრევიან,
 ირგვლივ ქალები, საცმელით ევანი,
 თამაშობასა შეეჭტევიან,
 დროს ატარებენ, სანამ შორს არა
 განთიადისა სხივის ისარი.

XXIX—XXXI.

.
აქა საიღო ჭტებებოდა ღაჩე,
ესკია გარე ქაღების გრეკა,
მაგრამ დღეს მისი გულის საიჲ
უცხო სეკდასა ჩამოეთოკა;
დღეს ის შინ არი, ქვეყნის ბატონი,
და არცა ახსოვს ქარში, მტონი.

XXXII.

.
ტასტზე ჭზის იგი, ფაშა ქებულთ,
უაღიანისა შირში აქვს ქარკა,
და შესძლოა მისი მოჰარკა,
ისე ის არის ჩათვიქრებულთ.
რა მოჰსდა ნეტა? რა სიმწარემა
გამოიწვია მისი დაღვრემა?

XXXIII.

აი რა მოჰსდა: დღეს იმან, კისცა
აქ უკელანკაი ეთაუკანება,
მოიხმო ბასკა და იმას მისცა

ჩუმად, სულ ჩუმად, ერთი ბრძანება;
და ვით ერთგული, მოაჩივლი მონა,
იქით წავიდა ბარაკა ჩემი,
სადაც წმინდა რამ საქმე ეგონა
და არა საქმე თავზარ-დამცემი..
ამ ქვეყანაზე ბევრი რამ უსდება
ისეთი, რაც არ დაიფურება.

XXIV.

წავიდა ბარაკა... საღამო იყო
მეშინ საამო და სანატრელი,
სმა ჩიტებისა, სმა სწარმოყო,
ბაღში ისმოდა განუწყვეტელი;
მერე კი ცაში ისატებოდა
ვარსკლავი, ტურთავად გამომჟებოდა,
და ფაშის სახლსა ისე დაჰკრთოდა
ვით ბრალ-მდებელის მრისხანე თვალი...
და ფაშა უწუხდა.. და იმის გარე
რავში ბიჭების იდგა მდუმარე.

XXXV.

ბარაკა? — ჩუმად ის ეკითხება,
ყალიანისა შირში აქეს ქარკა,

და თუძცა ჭედილობს, კერ ესერსება,
თავის სეკდის და ჭმუნის დაფარვა.
— „იგი ჟერ არა დაბრუნებულა!“
ეუბნებიან თავის მოხრითა,
და ეკარგება მოთმენა სულა
ფაშას, მსმენარეს წყნარის ოხვრითა...
არის შეცდომა, რომლის წამშლელი
არცა დღე არის, არც ღამე ბნელი.

XXXVI—XLIII.

ცნობილი ფაშა მწუსარედ არის:
წამოდება იგი და კარს მიჭმართა,
რც მოსურნეა ის საუბარის,
არცა სეკენისა ჰიერ-მოძღვრითა,
გაკიდა გარე და იქ დაჭტოვა
ქალების გუნდი უფრფრეფრესი;
იქნებ, ჭაერში როცა გამოვა,
მას კვალად მოჭხედეს შვეების ნაკვესი
და დაუმშვიდოს ტურფა ღამემა
ეს ნადვლიანი გულისა ცემა...

XLIV.

ორ ტურფა ღამეკ სიმსრეთის კიდის,
რა ღამეში ხარ, რა კარსკლოვანი!

მიდამოს ჭმინავს, შვეებით დრო მიდის,
მოდის ნიაკი სუნნელუკანი.
ზღვა გაშლილია, ზღვასა დაჭსარის
ცისა მნათობი რიცხვ-მიუწვდომი;
გემი მიჭრურავს, იმ გემზე არის
გაგასიონის მოსუცა ლომი,
გინც რომ შამილი და ჭაჭა-მურად
ერთს დროს გაიწნო თავისებურად.

XLV—XLII.

მცნებობს ბასკა და ზღვაში შედის
თან და თან გემი, მას მინდობილი;
უნებ სმა ესმა — არა იმედის,
გულში სიამედ მუდამ სობილი,
არცა ღსენისა ახალ-გაზდობის,
არცა ტრფობისა, არა, სხვა გვარი:
ის იყო შეფოთვა აზრის და გრძნობის
ის იყო ტანჯვა... და კით ისარი
გულს მოჭსკდა იგი, გააზო გული,
და იქ უშლედი დატოვა წყლული.

XLVIII.

მს კენესა იყო, მაგრამ კინ კენესის,
კინ იტანჯება ამ ტკბილ ღამეში,

ვინ არის მტერი ბუნების წესის?
 კაცს ვინ წაართვა ტბილი ნუგეში?
 გაკვირვებული ბასკა მდუმარებს
 და ისეღბა იქით და აქით,
 ეჭვის ალითა თავი მდუმარებს,
 დაფნით შემკული, არა ღეჩაქით,
 და თვალი მისი, ცეცხლით ბრწყინარა,
 დატანჯულს ეძებს... არავინ არი...

II.

არავინ არი... მხოლოდ ტომრები
 თრ-სამსამდე აჭა-იჭა ჭურია,
 ზოგი სწორე ღვას, ზოგსა ნომრები
 გადმოწევის დროს გადაუსრია;
 აი გაინძრა... მკერძმა არა,
 აღბად თვალებსა ეს მოეღანდა;
 განა სულდგმული არის ტომარა,
 რომ მას... აჰ, კიდე! რა არის მანდა?
 მიდის ბარაკა გონება-სელი
 და ერთს ტომარას მოავლელ ხელი...

L.

ღმერთ-მეცნიერ-გაფითრებული...
 რათა? რა ჭნასა? რამ შეაშინა?

რამ აუშფოთა მას აგრე გული,
 შეუშფოთვარი ტყეების-წინა?
 მივიდა კეაღად და—ძაღვნო წისა! —
 მან გაიგონა კენესა კაცისა,
 და რაღა ხმლითა გასჭრა ტომარა,
 კილაძაც თავი წამოჭყო წინაჲს:
 ხელსა და ფეხზე მას ჯაჭვი ედო,
 სხეზე — ტანჯვა რამ უიმედო.

LI.

6 უ თუ კაცი ხარ? ბახვა კითხულობს,
 და „კაცი კარო“ ისმის ჰასუსი.
 აკარდა ბახვა — ახსნას თხოულობს
 გენსლ-მოდეზული, სისხლ-ანადუდი;
 ყველა მდუმარებს და სიჩუმეში
 ერთი ხმა ისმის, მესავეთ მძლავრი,
 მაში ძმობა ჭიანს, ისმის ნუგეში
 და ისატება უსაზღვრო ჯაგრი:
 „მე ვით მომცესო ბრძანება მხდალა“
 და გულ-მდუღარემ იშიშელა ხმალი:

LII.

6 როგორ თუ საქმით უსინდისურით
 მე შეკვირვებუნო თავი ძალათი?

როგორ გავსდები კანის ჯალათი,
კანის, შექმნილის სასიამოვნოთ?!
ჩაუყარო ზღვაში, უძირო ზღვაში
სელ-ფეს-შეგრული პატარები,
ცოდვის თამაშსა დაუფრო ტაში
და მერე კნახოთ საუდრის კარები?!..
არა, ჰე მშველ, მე უწინარეს
თვითვე გავითხრო თავის სამარეს!..

LIII.

0 შიშველ სმელი და თვის ჭაღარა
გაქვდად შეამყო შარავანდედით,
ტომრის თაგები დაქტრა, დაქტრა,
მაგრე შეგრული გამსმარის ღვედით,
დაღეწა ჯაჭვი და დაიუიარა:
— „თავსუფალი ხართ, გასწიეთ აბა!“
როცა უეცრად მის პირდაპირა
ერთი ტომრადან წამოდგა ჯაბა—
ჯაბა... უფალო, ნუ თუ ის არა,
თუ მოჩვენება არის საზარი?!

LIV.

ა ღელდა ბასკა... რა უნდოდა მას?
რად გაიწია მან იმისკენა?

უეცრდა იგი, ვით შიგლი მამას,
 და შეურის დროსა დაეტეო ლხენა,
 თუ გულში მხოლოდ, ვით ცხელი ტყვიას,
 ერთი რამ ედო — შურის ძიება?
 ამისთვის მხოლოდ წინ გაიწია,
 სმაღ-მოღერილი მტერს მიეგება? —
 ეს არეინ იცის, ვერც ვინ მისგდება,
 რა გვარი იყო ის მღელვარება.

LV.

წინ გაიწია და იმწამს სმაღი
 ბახვა ბარვას გაკარდა სელით,
 და თვით წაიქცა იგი საწყალი,
 როგორც ბაღასი, მოჭრილი ცელით.
 გულმა უეცრად შესწევიტა ძეგრა,
 დიდი სნით იყო ის დატანჯული...
 ჟაბამ თვალები მას მიაჩერა,
 ვინც იყო მის წინ გადაშლართული,
 და მის ტუჩებზე, არ ვიცო — რათა,
 მწარე ღიმილი გამოიხატა.

LVI.

ცაზე გასკასი გაქჟონდა მთვარეს,
 ზღვის სივრცე სდუმდა, როგორც სამარე,

და ჟაიანსა, ზგრე მდიმარეს,
ჟარის კაჟები მოერტენენ გარე;
მას მოკლანდა ეს ზრე-მარე
ზღვითა, მდინარით, მთით და კელებით,
ზნელთ მოცული მუდამ და გარე
შემოსკეული ჭიანჭკელებით...
მაგრამ მის ფიქრი ბნელი და მწველი
შესწევითეს სწრაფად... მოჰკადეს სელი...

LVII.

ბაღლა შეირეა და შეჰქრა ზირი,
წელმა ტრიალი იწუო გვირგვინად;
ბნელა, შავი, ჭკესუნელის ძირი,
იგი მას ერგო უკუნი ბინად.
ის ჩაიძირა, წავიდა ჭკეკით,
ზეკით კი კვლი ზრ დაჩენილა,
ზღვისა ღაჟვარდსა სსივისა ფრჭკეკით
სკელ წამოხანთებს ღამაში დილა,—
მაგრამ საფლავსა იმ ტუკეთა გრგვის
ტურფა სივრცეში გერვინ იზრვის.

LVIII.

ბაჰქრა ეს გმირი გასაოცარი,
ვერ მოუწება სამშობლო გმირებს,

მას ნათესავი, კერძ მგობარო
 ცხარე ცრემლითა კერ ღაბიარებს,
 ჟვარი ჰატარა, ანუ სხვა რამე,
 მის სთულავს ზეგით არ დაუდგმება,
 გაიარს დღე და გაიარს ღამე—
 სსოენიდან იგი ამომშლება...
 მსოფლოდ ერთს გულში ბედისა-წერა
 მას კერ აღმოფხვრის, კერა და კერა.

LIX.

ნ ს ერთი ვინმე მონოზნის თავშლით
 მოსასტრის ქეითვირს მიეუდება
 და თქვენ, ფიქრებო, გულის ჭირსაშლით,
 თუ ის კელისკენ გადასდება;
 იმ კელზე მდგლო დაბობინებს
 წმინდა სისხლითა აღმონაცენი,
 ღამე დადგება, მთას მიაძინებს,
 მოიწოდებინ ბნელითა კლდენი,—
 და ერთს სენაკში, რაც იქ იქნება
 სანთელი ჩუმად წამოინთება.

1896 წ-

ბ. გვაზავა.

